

ONTWERP VAN DECREET TOT WIJZIGING VAN DE VLAAMSE CODEX DIERENWELZIJN VAN 17 MEI 2024, WAT BETREFT DE STRAFBEPALINGEN

Samenvatting

Met de inwerkingtreding van het nieuw Strafwetboek door middel van de wet van 29 februari 2024 tot invoering van boek I van het Strafwetboek wijzigt het systeem van strafrechtelijke sanctionering. De Vlaamse Codex Dierenwelzijn van 17 mei 2024 moet hieraan aangepast worden om de strafbepalingen voor de dierenwelzijnsinbreuken in overeenstemming te brengen met het nieuw Strafwetboek, in het bijzonder wat betreft de verwijzing naar de betrokken strafniveaus en de formulering van de concrete strafmaten voor zowel natuurlijke personen als rechtspersonen.

Daarnaast wordt de gemeenten de mogelijkheid gegeven om voor het niet-naleven van de sterilisatieplicht van katten gemeentelijke sancties te bepalen overeenkomstig artikel 119bis van de Nieuwe Gemeentewet.

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMENE TOELICHTING

A. Situering

Onderhavig wijzigingsdecreet kadert binnen het beleidsveld Dierenwelzijn. Het wijzigingsdecreet geeft invulling aan de operationele doelstelling nr. 18 van de beleidsnota aangaande het realiseren van effectieve en passende sanctionering na overtredingen, zodat overtredingen van de dierenwelzijnsregelgeving passend worden bestraft.

B. Inhoud

Probleemstelling en omgevingsanalyse

Aanpassingen t.g.v. het nieuw Strafwetboek:

Met het nieuw Strafwetboek worden horizontaal 8 strafniveaus ingevoerd, waarbij voor elk niveau de mogelijke hoofdstraffen en bijkomende straffen, en de vork van de strafmaat zijn vastgelegd, waarbij ook een onderscheid wordt gemaakt tussen natuurlijke personen en rechtspersonen.

Voor bestaande strafbepalingen in bijzondere strafwetten voorziet het nieuw Strafwetboek een conversiemechanisme, waarbij die strafbepalingen worden ingedeeld in een van de 8 strafniveaus, op basis van de voorziene maximumstraf in geval van recidive die momenteel wordt toegepast.

Momenteel voorziet de Vlaamse Codex Dierenwelzijn van 17 mei 2024 een gevangenisstraf van 8 dagen tot 5 jaar en een geldboete van 52 euro tot 100.000 euro (te vermeerderen met de opdecimen), of een van die straffen alleen. In geval van recidive gaat het om respectievelijk 15 dagen tot 10 jaar en 200 tot 200.000 euro (te vermeerderen met de opdecimen). Als gevolg van de conversie, voorzien in artikel 78, §1, van het nieuw Strafwetboek, zou deze strafmaat voor alle

overtredingen van de dierenwelzijnsregelgeving omgezet worden naar een straf van niveau 3, dat wil zeggen een gevangenisstraf van 3 tot 5 jaar (voor natuurlijke personen) of een boete van 360.000 tot 600.000 euro (voor rechtspersonen) als hoofdstraf. Deze strafmaat is evenwel zeker voor kleine(re) administratieve overtredingen disproportioneel. De Vlaamse Codex Dierenwelzijn van 17 mei 2024 (hierna "Codex") moet dan ook aangepast worden om de bestaande strafmaat ook binnen de toepassing van het nieuw Strafwetboek te behouden.

Aanpassingen met het oog op de invoering van de mogelijkheid van het opleggen van GAS-boetes door gemeenten in hoofde van de niet-naleving van de sterilisatieplicht van katten:

In de praktijk blijkt dat de sterilisatieplicht nog steeds niet stelselmatig wordt nageleefd. Elk voorjaar bevroegt de Afdeling Dierenwelzijn alle Vlaamse gemeenten over het aantal zwervkatten in hun gemeente en de aanpak ervan. Uit deze bevestigingen is gebleken dat er tussen 2018 en 2024 jaarlijks tussen de 12.000 en 15.000 zwervkatten gevangen werden in Vlaanderen en dat er jaarlijks tussen de 8.000 en 10.000 zwervkatten gesteriliseerd werden. Ondanks het feit dat het verplicht is katten te laten steriliseren, blijkt dus dat inbreuken op deze plicht zich blijven voordoen.

Er bestaat geen twijfel over dat de niet-naleving van de sterilisatieplicht voor katten, alhoewel een relatief klein en eenvoudig probleem, toch een erg negatieve impact kan hebben op het zwervkattenprobleem op het grondgebied van de lokale besturen en dit door ongewenste nestjes die achtergelaten worden op het openbaar domein. Elke katin wordt immers vruchtbaar vanaf 5 à 6 maanden en kan van dan elk jaar 3 nestjes van 3 tot 6 kittens krijgen. Het aantal nakomelingen van 1 kat kan dus zeer snel oplopen. De naleving van de sterilisatieplicht zou het aantal zwervkatten dus aanzienlijk kunnen beperken.

Zwervkatten kunnen voor overlast zorgen: zij scheuren vuilniszakken open, veroorzaken lawaai bij het vechten of in de paartijd, hun uitwerpselen en urine vervuilen de openbare ruimte, ze verspreiden ziektes, enz... In gevallen waar sensibilisering en verwittigingen vruchteloos zijn gebleven, is een snelle en effectieve, zij het relatief geringe, bestraffing wenselijk. Het uitgangspunt van deze decretale aanpassing is dan ook het zekerstellen van een daadwerkelijk antwoord op onder andere het lokaal zwervkattenprobleem. De steden en gemeenten dragen de verantwoordelijkheid voor zwervende, verloren gelopen of achtergelaten dieren op hun grondgebied. Zij zijn o.a. verplicht om een diervriendelijk plan voor de bestrijding van overlast door zwervkatten op te stellen en uit te voeren. Het is aangewezen om de gemeenten ook de mogelijkheid te bieden om de niet-naleving van de sterilisatieplicht bij katten te sanctioneren. Dit sluit niet alleen aan bij hun verplichtingen inzake de bestrijding van overlast door zwervkatten, maar zal ook toelaten om meteen en efficiënt op te treden. Bovendien is de gemeente het eerste niveau dat te lijden heeft onder de overlast die niet-gesteriliseerde katten met zich meebrengen. Door hen de bevoegdheid te geven administratieve sancties op te leggen, zijn er meer kansen op een daadwerkelijk lik-op-stukbeleid wanneer de sterilisatieplicht van katten niet wordt nageleefd. Er kan verwacht worden dat de sterilisatieplicht hierdoor beter nageleefd zal worden.

Beleidsmaatregelen en doelstelling

Aanpassingen t.g.v. het nieuw Strafwetboek:

Dit decreet voorziet in een aanpassing van de strafbepalingen, voorzien in de Codex, aan het Strafwetboek zoals gewijzigd door middel van de wet van 29 februari 2024 tot invoering van boek I van het Strafwetboek (hierna "nieuw Sw."). Hierbij is rekening gehouden met de draagwijdte van de bestaande strafbepalingen.

In toepassing van het nieuw Sw. zal de feitelijke strafmaat worden bepaald in twee stappen: eerst zal een strafniveau moeten toegewezen worden aan de overtreding, waarna de concrete strafmaat zal worden vastgesteld. Daarnaast maakt het nieuw Sw. voor het bepalen van de straffen een onderscheid tussen natuurlijke personen en rechtspersonen.

Concreet kunnen de volgende elementen uit het nieuw Sw. vermeld worden.:

1° Het nieuw Sw. voorziet een indeling in 8 strafniveaus.

2° Per strafniveau worden in het nieuw Sw. de mogelijke soorten hoofdstraffen en bijkomende straffen bepaald, met minima en maxima.

3° Het systeem van de opdecimen werd initieel verlaten door het nieuw Sw. Enerzijds voert het nieuw Sw. een algemene verhoging van de strafrechtelijke geldboetes door om het mechanisme van de opdecimen op nul te zetten ten opzichte van de situatie op het moment dat de wet werd aangenomen (de geldboetes werden toen met 8 vermenigvuldigd). Anderzijds bracht de wet van 19 december 2025 'betreffende de verhoging van opdecimes en de verzwarende factor', de opdecimen op 90 (wat neerkomt op een vermenigvuldiging van de geldboetes met 10). De combinatie van die twee factoren leidde ertoe dat de toepasselijke coëfficiënt vervolgens wettelijk werd vastgesteld op 2,5, wat neerkomt op een vermenigvuldiging van de bedragen met 1,25 dat van toepassing zal zijn vanaf de inwerkingtreding van het nieuw Sw. (cf. wet van 16 maart 2026 'tot wijziging van de wet van 5 maart 1952 betreffende de opdecimes op de strafrechtelijke geldboeten, van het Sociaal Strafwetboek en van verscheidene bepalingen van het sociaal strafrecht').

Hieruit volgt dat de bestaande bedragen van de geldboetes in de Vlaamse Codex Dierenwelzijn in voorliggend wijzigingsdecreet overeenkomstig de beginselen van het nieuw Strafwetboek met 8 moeten worden vermenigvuldigd en niet met 10, aangezien de geldboetes bij de inwerkingtreding van het nieuw Sw. met een factor 1,25 zullen worden verhoogd op grond van de wetgeving inzake de opdecimen.

4° Het nieuw Sw. bevat een afzonderlijke regeling voor de straffen voor natuurlijke personen (art. 36 nieuw Sw.) en voor rechtspersonen (art. 38 nieuw Sw.). In lijn met het gelijkheidsbeginsel hanteert het nieuw Sw. voor een bepaalde overtreding evenwel eenzelfde strafniveau (dus niet perse eenzelfde straf) voor natuurlijke personen en rechtspersonen.

5° Wat betreft de hoofdstraffen voorziet het nieuw Sw. het volgende:

- Voor natuurlijke personen (art. 36 nieuw Sw.):
 - o Voor een straf van niveau 1 is een geldboete van 200 euro tot 20.000 euro voorzien (of een equivalente straf onder de vorm van bv. een werkstraf).
Voor een straf van niveau 2 voorziet het nieuw Sw. een gevangenisstraf van 6 maand tot 3 jaar (of een equivalente straf onder de vorm van bv. een werkstraf). De geldboete is niet voorzien als mogelijke hoofdstraf voor niveau 2, net zomin als de combinatie van gevangenisstraf en geldboete.
Een overtreding van niveau 3 wordt volgens het nieuw Sw. bestraft met een gevangenisstraf van 3 tot 5 jaar (of een behandeling onder vrijheidsberoving). De mogelijkheid om als hoofdstraf een geldboete of een combinatie van gevangenisstraf en geldboete op te leggen, is niet voorzien.
Overtredingen van niveaus 4 tot en met 8 worden vervolgens volgens het nieuw Sw. bestraft met een voor ieder niveau telkens oplopende gevangenisstraf van 5 tot 10 jaar in geval het gaat om

overtredingen van niveau 4 en zelfs een levenslange gevangenisstraf in geval het gaat om overtredingen van niveau 8 (of een behandeling onder vrijheidsberoving). De mogelijkheid om als hoofdstraf een geldboete of een combinatie van gevangenisstraf en geldboete op te leggen, is niet voorzien.

- Voor rechtspersonen (art. 38 nieuw Sw.):
 - o Een straf van niveau 1 bestaat uit een geldboete van 200 euro tot 20.000 euro (of een equivalente straf onder de vorm van bv. een dienstverleningsstraf).
Voor overtredingen van niveau 2 is een geldboete van 20.000 euro tot 260.000 euro voorzien (of een equivalente straf onder de vorm van bv. een dienstverleningsstraf).
Een overtreding van niveau 3 wordt bestraft met een geldboete van 360.000 euro tot 600.000 euro.
Overtredingen van niveaus 4 tot en met 8 worden vervolgens volgens het nieuw Sw. bestraft met een voor ieder niveau telkens oplopende geldboete van 600.000 euro tot 800.000 euro in geval het gaat om overtredingen van niveau 4 en zelfs een geldboete van 4.000.000 euro tot 5.760.000 euro in geval het gaat om overtredingen van niveau 8.

6° In het nieuw Sw. wordt bij de omschrijving van de straffen die horen bij een bepaald strafniveau ook bepaald welke straffen van een lager strafniveau kunnen toegepast worden ingeval van verzachtende omstandigheden. Dit brengt met zich mee dat de minima van de voorziene sancties in een concrete zaak lager kunnen zijn. Tevens kan de rechter op grond van artikel 52, §2, nieuw Sw. een geldboete opleggen beneden het voorziene minimum boetebedrag rekening houdend met de financiële draagkracht en de sociale toestand van de betrokkene.

Een belangrijke opmerking bij de bovenstaande schets van het kader van het nieuw Sw., is dat de decreetgever, op grond van art. 11, eerste lid, BWHI (Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen), bevoegd is om af te wijken van het nieuw Sw. en om een andere invulling van de sancties per strafniveau te voorzien (cf. artikel 11, eerste lid, BWHI "*kunnen de decreten de niet-naleving van hun bepalingen strafbaar stellen en de straffen wegens die niet-naleving bepalen; de bepalingen van Boek I van het Strafwetboek zijn hierop van toepassing, behoudens de uitzonderingen die voor bijzondere inbreuken door een decreet kunnen worden gesteld*"). Dit betekent dat de decreetgever ook voor de straffen van niveau 2 en hoger, naast de in het Strafwetboek voorziene sancties, een hoofdstraf onder de vorm van een geldboete kan voorzien (dus een geldboete die kan opgelegd worden zonder dat er een andere straf zoals bv. een vrijheidsberovende straf als hoofdstraf wordt opgelegd) of een combinatie van een geldboete en een gevangenisstraf als hoofdstraf kan voorzien. Daarnaast kan de decreetgever ook afwijken van de minima en maxima van de vorken van de geldboetes die in het nieuw Sw. zijn voorzien, zowel wanneer het een geldboete als hoofdstraf betreft als voor de bijkomende geldboetes.

In het voorliggende ontwerp is gebruik gemaakt van deze afwijkingsmogelijkheden. De strafmaten, voorzien in het nieuw Sw., wijken immers zo sterk af van de huidige strafmaten voor dierenwelzijnsovertredingen zoals opgenomen in de Codex, dat een eenvoudige inpassing in de strafniveaus zoals gedefinieerd in het nieuw Sw. niet mogelijk is. Het is immers enerzijds niet wenselijk om de mogelijke maximumstraf te verlagen, en anderzijds juist wel wenselijk om de nodige flexibiliteit te voorzien door de rechter de keuze te laten om hetzij een gevangenisstraf, hetzij een boete, hetzij een combinatie van beide op te leggen. Dierenwelzijnsovertredingen omvatten immers een zeer breed scala aan overtredingen, die geval per geval beoordeeld moeten worden om tot een effectieve en proportionele bestraffing te komen. Om dezelfde redenen wordt ook

afgeweken van de in het nieuw Sw. voorziene minima en maxima van de geldboetes, waarbij die in lijn worden gebracht met de bestaande boetevork. Hierbij werden de boetebedragen, vermeld in de Codex, vermenigvuldigd met een factor 8 om rekening te houden met het feit dat die opdeciemen vanaf de datum van inwerkingtreding van het nieuw Sw. worden herleid, waarbij dan een factor 1,25 moet worden toegepast daar waar de boetebedragen nu moeten vermenigvuldigd worden met een factor 10. Op die manier wordt de bestaande boetevork behouden.

Aanpassingen met het oog op de invoering van de mogelijkheid van het opleggen van GAS-boetes door gemeenten in hoofde van de niet-naleving van de sterilisatieplicht van katten:

In de Codex wordt de gemeenten de mogelijkheid gegeven om voor het niet-naleven van de sterilisatieplicht van katten gemeentelijke sancties te bepalen overeenkomstig artikel 119bis van de Nieuwe Gemeentewet. Heeft de gemeente geen reglement uitgevaardigd in toepassing van artikel 119bis van de Nieuwe Gemeentewet, dan blijft deze inbreuk strafbaar met een geldboete conform de strafmaten zoals voorzien door de Codex.

Impactanalyse

De invoering van het nieuw Strafwetboek en de daarin voorziene conversie van de strafbepalingen, opgenomen in de Vlaamse Codex Dierenwelzijn van 17 mei 2024, zouden ervoor zorgen dat voor dierenwelzijnsmisdrijven enkel een gevangenisstraf als hoofdstraf is voorzien zonder dat de rechter ook in die gevallen nog de keuze heeft voor het opleggen van een (mogelijks zeer hoge) geldboete als hoofdstraf. Omwille van de proportionaliteit en redelijkheid is het noodzakelijk om de rechter voldoende keuzemogelijkheid te bieden om een gepaste sanctie te kunnen opleggen, ook wanneer er geen verzachtende omstandigheden worden aangenomen. Er dient tevens vermeden te worden dat overtreders ongestraft zouden weggelaten worden omwille van de disproportionaliteit van de voorziene strafmaat. Met het voorliggende decreet wordt ervoor gezorgd dat in geval van dierenwelzijnsovertredingen steeds een gepaste, effectieve en proportionele straf kan opgelegd worden. Daar er volledig wordt aangesloten bij de bestaande sanctionering, heeft dit decreet geen impact op het personeel of de budgetten van de afdeling Dierenwelzijn van het departement Omgeving.

Het voorliggend wijzigingsdecreet heeft wat betreft de aanpassingen aan het nieuw Strafwetboek geen weerslag op lokale en provinciale besturen. Wat betreft de invoering van de mogelijkheid in hoofde van de gemeenten van het opleggen van GAS-boetes voor de niet-naleving van de sterilisatieplicht van katten is er wel een weerslag.

Implementatie

Voorliggend ontwerpdecreet treedt in werking 10 dagen na publicatie in het Belgisch Staatsblad.

C. Totstandkomingsprocedure

Het wetgevingstechnisch en taalkundig advies met nr. 2026/224 werd geformuleerd op 25 juni 2026.

Het gunstig advies van de Inspectie van Financiën werd verleend op 23 juni 2026.

Het akkoord van de minister van Begroting werd verleend op X (datum).

II. Toelichting bij de artikelen

Artikel 1

Het eerste artikel bepaalt dat dit decreet een gewestaangelegenheid regelt.

Artikel 2

Met dit artikel wordt de bestaande strafbepaling, voorzien in artikel 66 van de Vlaamse Codex Dierenwelzijn van 17 mei 2024, in lijn gebracht met het nieuw Strafwetboek, met behoud van de bestaande strafmaat. Hiertoe worden de overtredingen ingeschaald in niveau 2, en wordt een onderscheid gemaakt tussen natuurlijke personen en rechtspersonen. Daarnaast wordt voorzien dat, voor natuurlijke personen, niet enkel een gevangenisstraf (of een van de andere straffen zoals vermeld in artikel 36, lid 7, van het nieuw Strafwetboek onder niveau 2) kan opgelegd worden als hoofdstraf, maar ook een geldboete, en worden de boetevorken, zowel voor natuurlijke personen als voor rechtspersonen, aangepast aan de bestaande vorken in de Codex, rekening houdend met de verlaging van de opdecimen. In de hypothese als hoofdstraf al dan niet in combinatie met een geldboete een gevangenisstraf wordt opgelegd, dan betreft dit de gevangenisstraf conform niveau 2, zoals vermeld in artikel 36, lid 7, van het nieuw Strafwetboek.

Artikel 3

Met dit artikel wordt de bestaande strafbepaling in geval van recidive of herhaling, voorzien in artikel 67 van de Vlaamse Codex Dierenwelzijn van 17 mei 2024, in lijn gebracht met het nieuw Strafwetboek, met behoud van de bestaande strafmaat. Hiertoe worden de overtredingen ingeschaald in niveau 3, en wordt een onderscheid gemaakt tussen natuurlijke personen en rechtspersonen. Daarnaast wordt voorzien dat, voor natuurlijke personen, niet enkel een gevangenisstraf kan opgelegd worden als hoofdstraf, maar ook een geldboete, en worden de boetevorken, zowel voor natuurlijke personen als voor rechtspersonen, aangepast aan de bestaande vorken in de Codex, rekening houdend met de verlaging van de opdecimen. In de hypothese als hoofdstraf een gevangenisstraf wordt opgelegd al dan niet in combinatie met een geldboete, dan betreft dit de gevangenisstraf conform niveau 3, zoals vermeld in artikel 36, lid 6, van het nieuw Strafwetboek met dien verstande dat de maximale gevangenisstraf 10 jaar kan bedragen en met andere woorden de huidige wettelijk bepaalde maximale gevangenisstraf.

Artikel 4

Er wordt een nieuw artikel 67/1 ingevoegd in de Vlaamse Codex Dierenwelzijn van 17 mei 2024 dat ervoor zorgt dat de boetebedragen, bepaald in artikel 2 en 3 van het ontwerpdecreet (art. 66 en 67 van de Codex), mee evolueren met de indexering van de boetebedragen, voorzien in het nieuw Strafwetboek.

Artikel 5

Er wordt een artikel 67/2 ingevoerd in de Vlaamse Codex Dierenwelzijn dat de gemeenten de mogelijkheid geeft om voor het niet-naleven van de sterilisatieplicht van katten overeenkomstig artikel 25 en 28 van het besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 2024 'over de identificatie, registratie en sterilisatie van katten' gemeentelijke sancties te bepalen overeenkomstig artikel 119bis van de Nieuwe Gemeentewet. Heeft de gemeente geen reglement uitgevaardigd in toepassing van artikel 119bis van de Nieuwe Gemeentewet, dan blijft deze inbreuk strafbaar met een geldboete conform de strafmaten zoals voorzien door de Codex.

Artikel 6

Met dit artikel wordt ervoor gezorgd dat ook de bedragen voor de administratieve sancties mee evolueren met de indexering van de boetebedragen, voorzien in het nieuw Strafwetboek.

Artikel 7

Artikel 7 regelt de datum van inwerkingtreding van de artikelen 2 tot en met 4 en artikel 6. Artikel 5, waarvoor niets geregeld werd, treedt in werking 10 dagen na publicatie van dit decreet in het Belgisch Staatsblad.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Matthias DIEPENDAELE

De Vlaamse minister van Begroting en Financiën, Vlaamse Rand, Onroerend Erfgoed en Dierenwelzijn,

Ben WEYTS